

Woestenborghs, B., *De grote volte. Geschiedenis van de landelijke rijverenigingen* (Leuven: Davidsfonds, 2007, 199 blz., €29,95, ISBN 978 90 5826 503 6).

Over de geschiedenis van de paardensport zijn tot dusverre nog weinig historische studies verschenen. In een tijd waarin op het Nederlandse en Vlaamse platteland steeds minder ruimte is voor productielandbouw en de ‘verpaarding’ steeds grotere vormen aanneemt, is er alle reden om terug te blikken op de rol van het paard in de plattelandssamenleving. Analoog aan een in 2004 verschenen gedenkboekje over de Nederlandse landelijke rijverenigingen wordt ook in *De Grote Volte* de ontwikkeling van een boerensport tot een volkssport beschreven.

De geschiedenis van de landelijke ruitery in Vlaanderen begint in het midden van de jaren dertig toen in het Westvlaamse Boezinge de jonge onderpastoor André De Mey het initiatief nam voor de oprichting van een afdeling van de Boerenjeugdbond (BJB). Op zijn aandringen manifesteerden de jonge boeren zich met het paard en slaagde hij erin de vaders van zijn BJB-leden te overtuigen om hun zonen op zondag op stap te laten gaan met hun werkpaard. De publiciteit rond het huwelijk van prinses Juliana en prins Bernhard in 1937, waarbij boerenzonen te paard, verenigd in rijverenigingen een prominente rol speelden, waren voor De Mey de reden om zijn licht op te steken in Nederland. Hij kwam in contact met de Noordbrabantse Christelijke Boerenbond (NCB) die hem voorzag van informatie over de werking van de Nederlandse rijverenigingen. Binnen BJB-verband begon De Mey eind 1937 met spring- en dressuuroefeningen en in 1938 werd het eerste concours hippique (‘ruiterfeest’) georganiseerd. Deze initiatieven vonden al snel navolging in de nabije omgeving en ook bij het BJB-secretariaat in Leuven.

Na de Tweede Wereldoorlog groeiden de landelijke rijverenigingen (LRV) uit tot een brede beweging die geheel Vlaanderen omvatte. Woestenborghs schetst daarbij de uitbouw van de beweging, waarbij hij vooral stilstaat bij de centrale rol van De Mey, de relatie met de BJB - later Katholieke Landelijke Jeugd (KLJ) - en de Belgische Boerenbond en de professionalisering. Werd er rond 1950 nog gereden op landbouwpaarden en nog zonder uniformen, met de oprichting van een fokvereniging en de introductie van speciale kleding kreeg de modernisering gestalte. Deze werd nog verder versterkt door de mechanisering van de landbouw, waardoor het werkpaard van de boerderij verdween en het aantal agrarische arbeidskrachten sterk verminderde. De LRV ging met zijn tijd mee en stelde het lidmaatschap ook open voor gehuwde ruiters, niet-agrarische ruiters en vanaf 1965 ook voor meisjes en vrouwen. In de jaren zeventig werd de landelijke ruitery nog verder uitgebreid met ponyclubs, bedoeld voor kinderen die vanaf de leeftijd van 16 jaar dienden over te gaan naar de ruitery. Ondanks alle veranderingen in organisatie en samenstelling van het ledenbestand bleef de LRV trouw aan twee uitgangspunten: laagdrempeligheid en de nadruk op het ontspanningselement. Wie zich wilde gaan toeleggen op de wedstrijdsport, kwam niet aan zijn trekken binnen

de LRV en moest lange tijd noodgedwongen overstappen naar andere ruitersfederaties. Pas in de jaren negentig werden organisatorische barrières weggenomen en werd de LRV een volwaardig onderdeel van de Vlaamse hippische sportwereld.

Met *De Grote Volte* heeft Woestenborghs vooral een klassiek organisatieverhaal geschreven. Voor een niet-paardengek is het soms lastig om vertrouwd te raken met in de hippische wereld gehanteerde vaktermen. Het is een verhaal van een organisatie die zich ondanks alle veranderingen in de tijd heeft weten te handhaven en tegelijkertijd zijn herkomst niet verloochend heeft. Wel zou de invloed van de veranderingen in de Vlaamse landbouw op de ontwikkeling van de landelijke rijverenigingen meer benadrukt mogen worden. Zo zou de wisselende relatie met de BJB/KLJ beter verklaarbaar worden als ook meer aandacht zou zijn besteed aan de aan de veranderingen binnen die organisatie. Dit geldt ook voor de interne verwevenheid binnen het Boerenbondsnetwerk, zoals bijvoorbeeld de rol van economische instellingen als financier/sponsor van de LRV. Tenslotte blijft ook de ruitersport buiten de LRV angstvallig buiten beeld. Enig inzicht in de sociale verschillen binnen de Vlaamse ruitersport had meer inzicht kunnen bieden in de unieke plaats van de LRV binnen die wereld. Ter informatie: in 2008 telde Vlaanderen 200.000 recreanten in de paardensport. Hiervan waren er 32.000 aangesloten bij meer dan 800 paardenclubs, rijverenigingen en ponyclubs. De LRV had 13.000 leden, verdeeld over 440 rijverenigingen en ponyclubs. (Bron: *Het socio-economisch belang van de paardenhouderij in Vlaanderen*, november 2008).

Mari Smits, Instituut voor Nederlandse Geschiedenis (mari.smits@inghist.nl)

Graaf, B. de, Jong, B. de, Platje, W. (eds.), *Battleground Western Europe. Intelligence Operations in Germany and the Netherlands in the Twentieth Century* (Amsterdam: Het Spinhuis, 2007, 274 blz., €39,95, ISBN 978 90 5589 281 5).

Dit boek is de weerslag van een colloquium dat in juni 2005 in Amsterdam georganiseerd werd door de Nederlandse Intelligence Studies Association in samenwerking met de International Intelligence History Association. Het is vooral een reeks artikelen waarin Nederland en Duitsland centraal staan. Een enkele tekst verbindt Denemarken met die twee landen. Ongetwijfeld vulde dit werk een lacune. De Duitse historici, die nochtans onder andere dankzij het *Militär Geschichtliches Forschungsamt* in Potsdam bijzonder actief zijn op het vlak van de krijgsgeschiedenis hebben nooit bijzonder veel aandacht besteed aan het wereldje van de inlichtingendiensten.

Het lijkt wel alsof de studie van de *Intelligence* een Angelsaksisch monopolie is op het werk van de Fransman Claude Moniquet na. De keuze van Nederland is ook niet slecht want als neutrale staat tot aan de Tweede Wereldoorlog was Nederland een 'battleground' van buitenlandse inlichtingendiensten. Het overbelichten van Nederland en Duitsland heeft wel iets kunstmatigs. Het nauwelijks spreken over Frankrijk lijkt mij de geschiedenis te kort doen. Tot aan de Tweede Wereldoorlog waren Franse spionnen immers actief in Nederland. De enige auteur die het over Frankrijk heeft, is de Franstalige Canadese Chantal Aubin, die vooral in het Engels publiceert. Zij maakt gebruik van het uitstekende Franse militaire archief te Vincennes. Haar bibliografie is dan weer op één boek na volledig Engels. De andere auteurs kennen waarschijnlijk geen Frans.

Klassieke verhalen worden opnieuw belicht: het Venlo-incident van 1939, het *Englandspiel*, een Nederlandse spion in de jaren vijftig in de VS, de Oost-Duitse Romeo's, Soxmis, de spanningen veroorzaakt door het nazi-verleden van vele medewerkers van de Duitse inlichtingsdiensten ... temeer daar nogal wat Nederlandse medewerkers een verleden als verzetsman hadden.

Wat is vrij nieuw? Het artikel van Frans Kluiten over *R-Netz* het Stay-behind net van de Duitse *Abwehr*. We weten er waarschijnlijk weinig over omdat het nooit uit de startblokken kwam. Richard Aldrich beantwoordt onder andere de belangrijke vraag: droeg spionage bij tot een meer stabiele wereld of integendeel maakte het de wereld gevaarlijker? In zijn bijdrage toont hij hoe de control freak Kissinger ontzet was toen hij in september 1971 vernam dat de Britten meer dan negentig man Sovjet-personeel persona non grata verklaarden. Dit waren echt gevaarlijke lui die bij het uitbreken van een oorlog hoge Britse politici en ambtenaren moesten uitschakelen en sabotage-acties dienden uit te voeren. Kissinger werkte toen hard aan de detente en vreesde net als de Bondsrepubliek dat die politiek gevaar liep door de Britse actie.

De bijdrage van Shlomo Shpiro over de samenwerking tussen Israël en de NAVO, vooral de VS en de Bondsrepubliek, in het bijzonder op het vlak van